

ΣΗΜΕΙΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΣΤΥΛ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

-Εισαγωγή στη Σημειολογία-

Σημειολογία ή Σημειωτική: Είναι η γενική μελέτη των σημείων από τα οποία συντίθεται η κοινωνική ζωή. Μπορούμε να ιεραρχήσουμε τα συστήματα σημείων από τα πιο απλά, π.χ. οι πινακίδες της τροχαίας, ως τα πιο σύνθετα, π.χ. οι πολιτισμικοί κώδικες, όπως αυτός του κινηματογράφου ή της μουσικής, καθώς και η γλώσσα, η οποία θεωρείται το πληρέστερο σημειωτικό σύστημα.

Κατά τον Peirce¹, του οποίου η προσέγγιση έχει, αν και κάπως αργά, τύχει ευρύτερης αναγνώρισης, η **σημείωση** είναι η σχέση ενός σημείου με το **αντικείμενο αναφοράς** του και η διαδικασία της σημείωσης υλοποιείται με σημεία τριών ειδών: *εικονικά, δεικτικά, συμβολικά*.

- Τα **εικονικά** είναι σημεία που η ερμηνεία τους εξαρτάται από την αναγνώριση της ομοιότητάς τους με τα αντικείμενα αναφοράς τους· π.χ. η φωτογραφία ενός σπιτιού είναι σημείο που οφείλει αυτή την ιδιότητα, και συνακόλουθη λειτουργία, στην ομοιότητά του προς το σπίτι-αντικείμενο αναφοράς του.
- Τα **δεικτικά** είναι σημεία που η ερμηνεία τους εξαρτάται από την αναγνώριση της χωροχρονικής - και κατά κανόνα αιτιακής- σχέσης με τα αντικείμενα αναφοράς τους· π.χ. ο καπνός αποτελεί ένδειξη φωτιάς.
- Στα **συμβολικά** σημεία, πάλι, η ερμηνεία δεν βασίζεται στην αναγνώριση κάποιας σχέσης ομοιότητας ούτε στην αναγνώριση κάποιας σχέσης χωροχρονικής ή αιτιακής συνάφειας με κάτι εξωτερικό, αλλά στην

---

¹ **Charles Sanders Peirce** (1839 -1914). Αμερικανός φιλόσοφος, μαθηματικός & επιστήμονας. Σπούδασε Χημικός και εργάστηκε ως επιστήμονας για 30 χρόνια. Σήμερα είναι γνωστός για τη συμβολή του στη Λογική, τα Μαθηματικά, τη Φιλοσοφία, την επιστημονική μεθοδολογία, τη Σημειωτική και την ίδρυση του Πραγματισμού.

Σημειολογία του στυλ. «Με αφετηρία τη φόρμα»

ύπαρξη μιας σύμβασης που επιτρέπει στα μέλη μιας κοινότητας να χρησιμοποιούν ένα σημείο με μια συγκεκριμένη, κοινά γνωστή, **σημασία** π.χ. η λέξη σκύλος σημαίνει συμβατικά -στην κυριολεκτική της σημασία- το γνωστό τετράποδο ζώο.

Η σημειωτική άρχισε να προβάλλεται ως κύρια προσέγγιση της θεωρίας των επικοινωνιακών μέσων στο τέλος της δεκαετίας του '60, εν μέρει ως αποτέλεσμα της εργασίας του Roland Barthes². Η μετάφραση στα αγγλικά των δημοφιλών δοκιμίων του σε μια συλλογή με τον τίτλο 'Μυθολογίες' (1957), που ακολουθήθηκε στις δεκαετίες 1970 και 1980 από πολλές άλλες εργασίες του, αύξησε σημαντικά την εξοικείωση των επιστημόνων με την προσέγγιση αυτή.

Αν και η σημειωτική μπορεί να κατέχει σήμερα λιγότερο κεντρική θέση στη θεωρία των επικοινωνιακών μέσων (τουλάχιστον στην αρχική της, πιο στρουκτουραλιστική μορφή), η κατανόησή της εξακολουθεί να είναι απαραίτητη για οποιονδήποτε στον κλάδο. Αυτό που οι μεμονωμένοι ερευνητές των μέσων πρέπει οπωσδήποτε να εκτιμήσουν, είναι αν και πώς η σημειωτική μπορεί να χρησιμεύσει για να διαφωτίσει κάποια πλευρά των ενδιαφερόντων μας.

Ο συνηθέστερος σύντομος ορισμός της σημειωτικής είναι **'η μελέτη των σημείων'** (ή **'η θεωρία των σημείων'**). **Περιλαμβάνει τη μελέτη όχι μόνον αυτών που ονομάζουμε 'σημεία' στην καθημερινή γλώσσα, αλλά και κάθε πράγματος που 'αντιπροσωπεύει' κάτι άλλο.** Στην έννοια της σημειωτικής, τα σημεία περιλαμβάνουν λέξεις, εικόνες, ήχους, χειρονομίες κι αντικείμενα. Αυτά τα σημεία μελετώνται όχι μεμονωμένα αλλά ως τμήμα ενός συστήματος σημείων.

Στη σχέση μεταξύ ενός «σημείου» και της σημασίας του, καθώς και στον τρόπο συνδυασμού των σημείων σε **κώδικες** έχει βασιστεί εδώ και πολλές δεκαετίες η ερμηνεία των επιμέρους ενδυματολογικών στοιχείων (γραμμή, χρώμα, ύφασμα, διακόσμηση) και η συνολική (συνδυαστική) τους απόδοση ως στυλ.

---

² **Roland Gérard Barthes** (12 November 1915 – 25 March 1980) Γάλλος θεωρητικός της λογοτεχνίας, φιλόσοφος, κριτικός και σημειολόγος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο. Οι Ενδυματολογικοί κώδικες

Η βασική δυσκολία κατανόησης της Μόδας προέρχεται από το γεγονός της έλλειψης γνώσης των ασυνείδητων συμβολισμών που σχετίζονται με τη φόρμα, την υφή και άλλα στοιχεία μιας δεδομένης κουλτούρας. Η δυσκολία αυτή μεγαλώνει όταν κάποια από αυτά τα στοιχεία έχουν διαφορετικές ερμηνείες ανάλογα με το περιβάλλον. Για παράδειγμα, το στυλ gothic θεωρείται ως εθνικιστικό στοιχείο στη Γερμανία ενώ στον Αγγλοσαξωνικό πολιτισμό ταυτίζεται με το παλιό Αγγλικό στυλ.

Γίνεται σαφές ότι τα επιμέρους στοιχεία της Μόδας επισύρουν ερμηνείες οι οποίες γίνονται αντιληπτές με τον ίδιο τρόπο από μια ομάδα ανθρώπων που ακολουθεί κοινούς κοινωνικούς και κατ' επέκταση ενδυματολογικούς κανόνες. Σε αυτή την περίπτωση είναι απαραίτητες αντιστοιχίες που αφορούν

- Στη φόρμα. Π.χ. Γωνίες = αρσενικό, καμπύλες = θηλυκό
- Στην περίσταση. Σκούρο ένδυμα = τυπικό, σοβαρό, επαγγελματικό, ανοιχτόχρωμο ένδυμα = χαλαρό, καθημερινό
- Σε ιστορικές αναφορές. Δεσίματα & κορσέδες = Βικτωριανή εποχή μη χειραφετημένη γυναίκα. Χαλαρή εφαρμογή, μειωμένος όγκος και έκθεση του σώματος = μεταπολεμική εποχή του μοντερνισμού.

Σίγουρα δηλώνουμε πράγματα με τις ενδυματολογικές μας επιλογές, ωστόσο δε θα έπρεπε να ψάχνουμε για κάποιο μήνυμα σε οτιδήποτε φοράμε.

1.1ο Το εφήμερο στοιχείο

Θα έπρεπε εξάλλου στην περίπτωση της Μόδας να είμαστε πολύ προσεκτικοί στην ερμηνεία που δίνουμε σε ένα ρούχο για παράδειγμα που «έλεγε» κάτι τη μια χρονιά, να «λέει» κάτι άλλο την επόμενη. Επομένως μιλάμε αδιαμφισβήτητα

Σημειολογία του στυλ. «Με αφετηρία τη φόρμα»

στο Δυτικό πολιτισμό για ενδυματολογικούς κώδικες με περιορισμένη χρονική διάρκεια όπως και τα ίδια τα ενδύματα στη σύγχρονη πραγματικότητα της Μόδας.

1.2ο Το περιβάλλον

Οι ενδυματολογικοί κώδικες γίνονται πιο περίπλοκοι στην ερμηνεία τους αφού ποικίλουν ανάλογα με το περιβάλλον μέσα στο οποίο εκδηλώνονται. Η ταυτότητα αυτού που φοράει το ρούχο, η περίσταση για την οποία το φόρεσε, ο τόπος, η παρέα του όπως και (το εντελώς απρόβλεπτο στοιχείο) η διάθεση και αυτού που το φοράει και αυτού που το βλέπει, αποτελούν αυτό το περιβάλλον μέσα στο οποίο θα ξεδιπλωθεί ο ενδυματολογικός κώδικας. Η μαύρη διαφάνεια για παράδειγμα που συναντάμε στο πένθιμο βέλος υποδηλώνει κάτι εντελώς διαφορετικό από τη μαύρη διαφάνεια σε μια βραδινή τουαλέτα.

1.3ο Η σχέση σημαίνον-σημαινόμενο εξαρτάται από το κοινωνικό πλαίσιο

Ενώ τα στοιχεία που ορίζουν ένα συγκεκριμένο στυλ ή μια τάση (σημαίνον) μπορεί να θεωρηθεί ότι υποδηλώνουν μια ερμηνεία, το **σημαινόμενο** τελικά (αυτό που υπονοείται, γίνεται αντιληπτό, υποδηλώνεται) είναι, αρχικά τουλάχιστον, εντυπωσιακά διαφορετικό σε διαφορετικό κοινό, θεατή ή κοινωνική ομάδα: για τους συντηρητικούς σε σχέση με αυτό που παρεκκλίνει προς μια πιο πειραματική διάθεση, για τους σοφούς της Μόδας σε σχέση με αυτό που είναι στιλιστικά αδιάφορο, για τους δημιουργούς της Μόδας σε σχέση με τους καταναλωτές του συμπεριλαμβανομένων και των πιο «ψαγμένων». Συνοπτικά θα λέγαμε ότι το σύνολο των ερμηνειών που συνδέονται με το ρούχο διαφοροποιείται σε ό,τι αφορά το γούστο, την κοινωνική ταυτότητα, και τελικά την πρόσβαση των ατόμων στους σημειολογικούς συμβολισμούς μιας κοινωνικής ομάδας.

Από πολύ νωρίς κοινωνιολόγοι ασχολήθηκαν με το ζήτημα της διαφοροποιημένης σε ό,τι αφορά συμβολισμούς σύγχρονη κοινωνία και θεώρησαν αυτό ακριβώς το στοιχείο ως την κινητήρια δύναμη της Μόδας.

Σημειολογία του στυλ. «Με αφετηρία τη φόρμα»

Το ότι τα ίδια πολιτισμικά αγαθά υποδηλώνουν διαφορετικά πράγματα σε διαφορετικούς ανθρώπους ισχύει σχεδόν για όλα τα προϊόντα του σύγχρονου πολιτισμού (ο τελευταίος avant-garde πίνακας, ένα high-tech έπιπλο, μια σύνθεση ηλεκτρονικής μουσικής). Στους συμβολισμούς των ενδυμάτων και της εμφάνισης γενικότερα οι ερμηνείες μοιάζουν να είναι ακόμη πιο αμφίβολες και διαφορετικές μεταξύ τους. Αυτό κυρίως συμβαίνει στην αρχή ενός κύκλου Μόδας. Σύμφωνα με την ορολογία της Σημειολογίας η σχέση σημαίνον-σημαινόμενο στην περίπτωση της Μόδας είναι μάλλον ασταθής (τουλάχιστον αρχικά). Έτσι θα μπορούσαμε να πούμε ότι ενώ αρχικά θα μπορούσαμε να χαρακτηρίσουμε αυτή τη σχέση αμφίβολη (μέχρι να γίνει αποδεκτή μια τάση αντιμετωπίζεται με καχυποψία από το μεγαλύτερο μέρος των καταναλωτών) στη συνέχεια η σχέση αυτή γίνεται λιγότερο αμφίβολη, όμως διαφοροποιείται ριζικά μέσα στη διαφορετική αισθητική μιας κοινωνικής ομάδας ή υποκουλτούρας.

Παράδειγμα: Το στρατιωτικό στυλ που ήταν ιδιαίτερα δημοφιλές σε ορισμένες γυναίκες στα μέσα της δεκαετίας του 80 – τονισμένοι ώμοι που σχηματίζουν ανάποδο κώνο μέχρι λίγο πάνω από τα γόνατα. Είναι δύσκολο ακόμη και σήμερα να πούμε με βεβαιότητα τι ακριβώς σήμαινε αυτό το λουκ για τη μεγαλύτερη μερίδα καταναλωτών. Αρχικά ακούστηκαν πολλαπλές ερμηνείες και μόνο αφού το στυλ αυτό εξαπλώθηκε διαπιστώθηκε ότι οι διαφορετικές απόψεις συγκλίνουν σε μία επικρατούσα, ότι δηλαδή με το στυλ αυτό υποδηλώνεται μια αρσενική κυριαρχία, γεγονός που αυτοαναιρείται από την υπερβολή με την οποία τελικά εκδηλώνεται.

Ωστόσο παρά την επικρατούσα άποψη έχει ενδιαφέρον να δούμε πώς αυτό το στυλ έγινε δεκτό από διαφορετικές κοινωνικές ομάδες. Για την ελίτ της Μόδας ήταν μάλλον μια σεξιστική παρωδία του στρατιωτικού παραστήματος. Για τους κοινωνικά ευαισθητοποιημένους κοσμικούς της Μόδας αρχικά παραξένεψε το νέο στυλ και στη συνέχεια αντιμετωπίστηκε σαν μια επανάσταση στις συμβατικότητες της γυναικείας σιλουέτας. Έτσι πολλές γυναίκες καριέρας υιοθέτησαν το στυλ αυτό αφού θεωρήθηκε ότι τις διαφοροποιούσε από το στερεότυπο της αδύναμης και υποταγμένης γυναικείας φύσης.

Σημειολογία του στυλ. «Με αφετηρία τη φόρμα»

Σύμφωνα με τα παραπάνω γίνεται αντιληπτό πως σε ό,τι αφορά το ένδυμα είναι απαραίτητος ο διαχωρισμός του στα επιμέρους «συστατικά» του και η προσπάθεια ερμηνείας τους ξεχωριστά και σε διάφορους συνδυασμούς μεταξύ τους. Μια τέτοια διαδικασία λοιπόν, είναι πολύ πολύπλοκη αφού σε αυτήν θα πρέπει να εντάξουμε πέρα από τα βασικά μορφολογικά στοιχεία του ενδύματος και ιστορικοκοινωνικά δεδομένα τα οποία έρχονται να ανατρέψουν ή να συμπληρώσουν ή να συγκρουστούν με πολιτισμικά και οικονομικά στοιχεία που επηρεάζουν την ερμηνεία ενός ενδύματος.

1.4ο Η ερμηνεία της φόρμας

Η μελέτη της Σημειολογίας ενός συγκεκριμένου στυλ, εδώ, θα γίνει με αφετηρία τη φόρμα, δηλαδή τη γραμμή, τον όγκο του ρούχου και τον τρόπο που αυτό «καλύπτει» το σώμα.

Εδώ, θα πρέπει να λάβουμε υπόψη μας το σύστημα σημείων μέσα στο οποίο θα αναζητήσουμε ερμηνείες. Θα περιοριστούμε λοιπόν σε ένα σύστημα ερμηνειών του δυτικού σύγχρονου κόσμου με τις όποιες πολιτισμικές διαφοροποιήσεις του προκειμένου να κατανοήσουμε τους ενδυματολογικούς κώδικες, να τους μεταφράσουμε και να ερμηνεύσουμε τα επιμέρους στοιχεία τους.

Είναι αντιληπτό πως μέσα από τη μελέτη της ιστορίας της τέχνης και της ιστορίας του ενδύματος του δυτικού κόσμου είμαστε εξοικειωμένοι με το σύστημα σημείων όπως αυτά έχουν αποκωδικοποιηθεί μέσα από την κοινωνιολογική μελέτη των πολιτισμών με τη ματιά του δυτικού ερευνητή. Θα ήταν για παράδειγμα αδύνατο να προσπαθήσουμε να ερμηνεύσουμε ενδυματολογικούς κώδικες με το σύστημα σημείων του πολιτισμού της Άπω Ανατολής ή των λαών της Αφρικής όπου τα σημεία ενδεχομένως περιορίζονται σε πολύ πιο απλές και βασικές ερμηνείες. (ζέστη-κρύο, εργασία-τελετουργία).

Σε μια πρώτη προσέγγιση της **φόρμας** του ενδύματος θα αναφερθούμε στη σχέση της με το σώμα, στο πως δηλαδή το ύφασμα, η πρώτη ύλη από την οποία δημιουργείται το ρούχο δομείται σε ρούχο και τυλίγεται γύρω από το σώμα με σκοπό να το καλύψει, είτε να το αναδείξει. Σ' αυτό το σημείο αρχικά θα μας

Σημειολογία του στυλ. «Με αφετηρία τη φόρμα»

απασχολήσει η εφαρμογή και η γραμμή του ρούχου, ενώ στοιχεία όπως η ποιότητα του υφάσματος, το χρώμα και διάφορα διακοσμητικά στοιχεία θα μελετηθούν στη συνέχεια.

Η εφαρμογή του ρούχου, στενή, χαλαρή κ.λ.π. έχει συνδεθεί ιστορικά με κινήματα απελευθέρωσης της γυναίκας, με επιστημονικές θεωρίες σχετικές με την υγεία του γυναικείου σώματος, με συντηρητικές κοινωνίες η ακμάζοντα καλλιτεχνικά κινήματα. Σε όλες αυτές τις περιπτώσεις κοινό σημείο αποτελεί το σώμα και η διαλεκτική του σχέση με το ένδυμα. Αυτό το τελευταίο μπορεί να μεταφραστεί ως στοιχείο εγκλωβισμού ή απελευθέρωσης. Συνεπώς να επιδειξεί μια στάση ζωής και μία φιλοσοφία σύμφωνα με το σύστημα σημείων που τέθηκαν παραπάνω.

Παράδειγμα: Ο χιτώνας, το πτυχωτό ένδυμα που πέφτει ελεύθερα γύρω από το σώμα είναι σε απόλυτη αρμονία με το ελεύθερο πνεύμα της Αρχαίας Ελλάδας. Βέβαια, η στενή σχέση αυτών των δύο μέσα στους αιώνες συνέβαλε σε αυτή την ίδια διατήρηση της σημασίας, ένα ελεύθερα τοποθετημένο ένδυμα πάνω στο σώμα υπονοεί ελευθερία.

Καθώς οι ερμηνείες είναι πολύπλοκες και διαφοροποιούνται κατά περίπτωση στη διαδοχή των αιώνων, εδώ θα επιχειρηθεί μια προσέγγιση στη σύγχρονη ιστορία του ενδύματος, από τότε που ουσιαστικά ξεκίνησε το αστικό ένδυμα, η μαζική παραγωγή και η Υψηλή Ραπτική, ως διαδικασία δημιουργίας μόδας απαλλαγμένη από τις επιταγές του μονάρχη και έξω από τα όρια της Αυλής. Από τότε που ο Worth ξαναφέρει το κρινολίνο στην επικαιρότητα.

Κεφ. 2^ο Κοντά στο σώμα

Στη διαλεκτική σχέση του σώματος με το ένδυμα συναντάμε ως επί το πλείστον (στο μεγαλύτερο κομμάτι της σύγχρονης ιστορίας του) εγγύτητα του ενδύματος στο σώμα τουλάχιστον σε ό,τι αφορά το πάνω μέρος του, δηλ. το κορσάζ. Το γυναικείο μπούστο τονίζεται, διαγράφεται ως μία δήλωση της φύσης του. Εξάλλου, κατά την πρώτη περίοδο της εποχής που εξετάζουμε και μέχρι τα μέσα της Belle Époque περίπου, τα σημεία – φετίχ του γυναικείου σώματος εναλλάσσονται από το λαιμό, τους ώμους και το μπούστο με πρώτο και αδιαφιλονίκητο φυσικά, τη μέση.

2.1. Ο κορσές

Ο κορσές αποτελεί το νούμερο 1 ένδυμα που όχι απλά βρίσκεται κοντά στο σώμα αλλά το σφίγγει τόσο πολύ που σε πολλές περιπτώσεις το παραμορφώνει. Για πολλά χρόνια ο κορσές στη μετα-μεσαιωνική ιστορία του Δυτικού πολιτισμού και ως τις αρχές του 20^{ου} αιώνα (με μικρό διάλειμμα την περίοδο της Αυτοκρατορίας) συνδέθηκε με την καλλιγράμμη γυναικεία σιλουέτα του τονισμένου μπούστου και της πολύ στενής μέσης.

Σημειολογικά ο κορσές αρχικά συνδέθηκε με την αριστοκρατία, καθώς μόνο μια γυναίκα που δε δούλευε μπορούσε να αντέξει να φοράει ένα τέτοιο εσώρουχο που της επέτρεπε να κάνει μόνο τις απαραίτητες κινήσεις. Επιπλέον, η στητή σιλουέτα ενισχύει την αριστοκρατική εικόνα και κάνει τη σιλουέτα ακόμη πιο άκαμπτη. Ο εγκλωβισμός του σώματος σε μια εποχή που κοινωνικά κυριαρχούσε η καταπίεση (πριν τη Γαλλική επανάσταση) ταύτισε τον κορσέ με την ανελευθερία, την καταπίεση και το συντηρητισμό.

Στις αρχές του 19^{ου} αιώνα και ήδη από τα τέλη του 18^{ου}, η επικράτηση του ρομαντισμού στην τέχνη έρχεται να συνδέσει το σώμα με την έκφραση των «βίαιων συναισθημάτων» που προκαλεί η νέα αυτή τέχνη. Το σώμα γίνεται φορέας συγκινησιακών καταστάσεων και καλλιτέχνες όπως ο Μπάρον και ο Μποντλέρ είναι από τους πιο αντιπροσωπευτικούς «ευαίσθητους» της εποχής που υποφέρουν ψυχικά και σωματικά και φτάνουν μέχρι την αυτοκτονία. Οι

Σημειολογία του στυλ. «Με αφετηρία τη φόρμα»

γυναίκες της εποχής βιώνουν τη συναισθηματική φόρτιση μέσα στους κορσέδες τους και εγκλωβίζονται ακόμη περισσότερο στην εικόνα της ιδανικής ύπαρξης, της τέλει φιγούρας που εμπνέει τους καλλιτέχνες. Σε αυτό το διακοσμητικό ρόλο έρχεται να προστεθεί και η εικόνα της ηθικής που επιβάλλει η Βικτωριανή προσέγγιση της γυναίκας. Η Βασίλισσα Βικτωρία υπήρξε ιδανική σύζυγος και μητέρα και υπόδειγμα για τις αγγλίδες σύγχρονές της. Επίσης, το συντηρητικό στυλ της θα σημαδέψει την εποχή και θα συνδεθεί με εκφυλιστικές τάσεις των χαρακτηριστικών του στοιχείων, δηλ. του μαύρου χρώματος, του κορσέ και του σωματικού και ψυχικού εγκλωβισμού που υπονοούσαν.

Τα στοιχεία αυτά, κάτω από την επιρροή του «βασανιστικού» ρομαντισμού, των συντηρητικών ηθών και της σωματικής καταπίεσης, μετατράπηκαν σε όργανα υποδούλωσης και βασανισμού, σε σύμβολα σαδομαζοχιστικά και σεξουαλικά φετίχ. Αρχικά, ήταν ενταγμένα μέσα στην αισθητική gothic η οποία στον Αγγλοσαξωνικό κόσμο συνδέεται με τη Βικτωριανή κουλτούρα. Αργότερα, με τρόπο μάλλον υποχθόνιο, ο κορσές θα φορεθεί ως εξώρουχο (με τη νέα του σημειολογία) από καλλιτέχνες του burlesque και των cabarets.

Πολύ αργότερα, στον 20^ο αιώνα, ο κορσές θα χρησιμοποιηθεί στη μόδα ως τέτοιο σαδομαζοχιστικό σύμβολο, απροκάλυπτα πια, απενοχοποιώντας την πρότερη του «κρυφή» πορεία. Αυτό θα συμβεί μόλις τη δεκαετία του 80.

εικ.1 Η Madonna εμφανίζεται με δερμάτινους κορσέδες και τα νεαρά κορίτσια της εποχής σπεύδουν να τη μιμηθούν σε πιο σεμνές παραλλαγές.

Σε κάθε περίπτωση όμως, ο κορσές ως εξώρουχο επανέρχονταν κάθε φορά που η εικόνα της γυναίκας γίνονταν πιο συντηρητική. Παράδειγμα, η μετάβαση από τη μποέμ γυναίκα και τη χαλαρή γραμμή «σάκος», στην «κλασική» γυναίκα του 30, που ξαναβρήκε τις θηλυκές της διαστάσεις. Ο κορσές θα εγκαταλειφθεί

Σημειολογία του στυλ. «Με αφετηρία τη φόρμα»

οριστικά με την επικράτηση του φεμινισμού και την καθιέρωση του unisex ενδύματος.

Σήμερα, χρησιμοποιεί όλες τις ιστορικές του σημασίες προκειμένου να λειτουργήσει είτε ως ρομαντικό ένδυμα, είτε ως φετιχιστικό σύμβολο με σαδομαζοχιστικά υπονοούμενα. Στο κτίσιμο της κάθε εικόνας του συμβάλει το χρώμα (π.χ λευκό η ροζ= ρομαντικό, μαύρο ή μπορντώ = σεξουαλικότητα), το ύφασμα και η διακόσμηση.

Τα πιο γνωστά «δομικά» στοιχεία ενός κορσέ συνοψίζονται στα παρακάτω:

Υφάσματα: σατέν, βελούδο, μπροκάρ, διαφάνεια, δαντέλα, δέρμα ή βινύλ, ταφτάς.

Χρώματα: λευκό & όλα τα παστέλ, μαύρο και όλα τα βαθιά σκούρα (μπλε της νύχτας, μωβ), κόκκινα.

Διακόσμηση: κορδόνια, φερμουάρ, κάθετα φιτίλια, εξώραφα, καπιτονέ, βολάν, ύφασμα τυπωμένο στυλ λίμπερτυ (παραπέμπει στην Αγγλική εξοχή και σ'ένα στυλ Sarah Lawrence), animal print, τελειώματα από γούνα, φιόγκοι & κορδέλες.

Εικ.2. Ροζ διαφανής κορσές *Victoria's secret*. Η αμερικάνικη φίρμα παίζει με την εικόνα της ρομαντικής σεξουαλικότητας.

Σημειολογία του στυλ. «Με αφετηρία τη φόρμα»

Εικ.4. Μαύρος σατέν κορσές *Agent provocateur*. Η αγγλική φίρμα εσωρούχων παίζει πολύ με την ιδέα της πρόκλησης και της σεξουαλικότητας.

Σε ό,τι αφορά την εφαρμογή του κορσέ, είναι σημαντικό να τονίσουμε την κάθετη ραφή μέσα στην οποία ενσωματώνουμε τις πένσες, όπως και την ύπαρξη μπανέλας που υπογραμμίζει και δίνει έμφαση στο στήθος.

2.2. Το ένδυμα - γλυπτό του γυναικείου σώματος.

Η διαλεκτική σχέση σώματος-ενδύματος έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον στο σημείο αυτό καθώς διαπιστώνουμε ότι ο σχεδιαστής, παρ' όλο που του δίνεται το σώμα προκειμένου να το διαγράψει ή να το περιγράψει, στις περισσότερες περιπτώσεις αυτός το χρησιμοποιεί ως αφετηρία για να το μετατρέψει σε κάτι άλλο-ιδεατό-σύμφωνα με τα πρότυπα ομορφιάς της εποχής του.

Στη δεκαετία του 30 οι γυναικείες αναλογίες πρέπει να ξαναγίνουν παραδοσιακές. Η γυναίκα έχει στήθη και γοφούς. Οι γυναικείες καμπύλες έρχονται σε πρώτο πλάνο, όχι προκλητικές, αλλά πλούσιες και φυσικές. Χυτά υφάσματα όπως το κρεπ και τα σιφόν θα εκπληρώσουν την αποστολή του να αναδείξουν μια σεμνή & ρομαντική θηλυκότητα. Τα τυπώματα liberty και τα παστέλ χρώματα συμπληρώνουν την εικόνα, ενώ το πέσιμο της φούστας σε γκοντέ ολοκληρώνει τη χαριτωμένη θηλυκότητα. Οι σταρ του Χόλυγουντ του 30 δίνουν στο στυλ αυτό ένα ύφος πιο μοιραίο σε ό,τι αφορά κυρίως το βραδινό ένδυμα (μακριά τουαλέτα).

Σε κάθε περίπτωση η εικόνα δεν είναι φυσική αφού το γυναικείο σώμα εξακολουθεί να είναι εγκλωβισμένο σε ενισχυμένους στηθόδεσμούς και κορσέδες.

εικ. 5 Η Λωρήν Μπακάλ τη δεκαετία του 40 φοράει μακριά τουαλέτα από ζέρσεϋ που διαγράφει τη σιλουέττα. Τα πλάγια πιασίματα κολακεύουν την περιοχή της κοιλιάς και οι ώμοι τονίζονται με βάτες. Το μοιραίο στυλ υποστηρίζεται από το χτένισμα.

Οι εντυπωσιακές χυτές μακριές τουαλέτες παραπέμπουν στο μυθικό Χόλυγουντ. Τα ιδιαίτερα «δομικά» στοιχεία αυτού του στυλ είναι τα μεγάλα ντεκολτέ με V, η γυμνή πλάτη, η φούστα που τονίζει τους γοφούς και ανοίγει κάτω σε γκοντέ δημιουργώντας σιλουέτα γοργόνας.

Το στυλ αυτό υποστηρίζουν σιλουέτες με ψηλό κορμό και έντονες καμπύλες στο στήθος και τους γλουτούς.

Υφάσματα & ντεσέν: κρεπ, σατέν, ζέρσεϋ χυτό, μουσσελίνες.

Κοψίματα & τεχνικές: μεγάλα ντεκολτέ, λοξή κοπή, τρίγωνες μπάσκες από τη μέση και πάνω (δίνουν την ψευδαίσθηση ότι η μέση είναι πιο ψηλά, άρα ψηλώνει το πόδι). Επίσης, σουρώματα και πιασίματα στο ύψος της μέσης και των γοφών δίνουν έμφαση στους γοφούς.

Εικ. 6 Σύγχρονα φορέματα που τυλίγονται γύρω από το σώμα και το διαγράφουν με τη χρησιμοποίηση πολλών διαφορετικών κοψιμάτων και πιασιμάτων. Εδώ, η επιλογή των χρωμάτων και των αξεσουάρ μας παραπέμπουν περισσότερο σε ένα εξωτικό στυλ παρά στο μοιραίο της δεκαετίας του 30. Ωστόσο, είναι ενδιαφέρον να υπογραμμίσουμε το μαλακό πέσιμο του υφάσματος και τις τεχνικές πατρόν που συναντάμε σε πολλές βραδινές τουαλέτες του 30.

Εικ.7 Το ρούχο που γίνεται δεύτερο δέρμα πάνω στο σώμα θα το συναντήσουμε τη δεκαετία του 80 με τα ελαστικά υφάσματα, σε χρώματα μπλε ηλεκτρικό, μωβ και φούξια, σε εντυπώσεις λαμέ και κάτω από τους ρυθμούς και τα φώτα της ντίσκο.

Σημειολογία του στυλ. «Με αφετηρία τη φόρμα»

Εικ. 8 Το καθημερινό στυλ του 30 είναι σαφώς λιγότερο μοιραίο και περισσότερο χαριτωμένο. Το τυπωμένο φόρεμα είναι το σήμα κατατεθέν της δεκαετίας. Έμφαση δίνεται στη μέση καθώς και στη διακόσμηση του μπούστου με βολάν, γιακαδάκια, ωμίτες. Η φούστα πέφτει σε ανάλαφρα γκοντέ.

Το καθημερινό στυλ του 30, επανέρχεται σήμερα ως ανάμνηση της παλιομοδίτικης θηλυκότητας (έμφαση στις καμπύλες, ύφος ρετρό).

Υφάσματα & ντεσέν: εμπριμέ ποπλίνες και χυτά κρεπ, ανάλαφρα τυπωμένα σιφόν σε στυλ λίμπερτυ.

Κοψίματα & τεχνικές: λοξή κοπή ή δημιουργία γκοντέ με ψαλιδιές στη φούστα, καλοσηματισμένο μπούστο με διακοσμητικές λεπτομέρειες σε ντεκολτέ, ώμους & μανίκια.

Αργότερα και με την επιρροή του πολέμου στο καθημερινό στυλ το χαριτωμένο φόρεμα του 30 περιορίζεται σε ύφασμα, γίνεται δηλαδή λιγότερο πλούσιο στο σώμα και αποκτά στρατιωτικές λεπτομέρειες (επωμίδες, εξωτερικές τσέπες με καπάκια, μεγάλα κουμπιά).

ΚΕΦ.3 Μακριά απ' το σώμα

3.1. Ο σάκος

Όταν στις αρχές του 20^{ου} αιώνα ο Πωλ Πουαρέ καθιέρωνε την τουνίκ και τη σιλουέτα βαρέλι για τη γυναίκα, ουσιαστικά έκανε ένα από τα πιο αποφασιστικά βήματα απομάκρυνσης του ενδύματος από το σώμα. Για πρώτη φορά οι γυναικείες διαστάσεις γίνονται πιο αβέβαιες, το σώμα απεγκλωβίζεται (τουλάχιστον οπτικά) από τον στενό κορσέ που το φυλάκιζε για δεκαετίες. Έτσι, όταν στα 1920 η Σανέλ πρότεινε τα πλεκτά ριχτά της φορέματα, η συνειδήσεις των γυναικών και του κόσμου γενικότερα είχαν προετοιμαστεί για να υποδεχτούν αυτή την αλλαγή.

Ο σάκος είναι η γραμμή που σημάδεψε τον 20^ο αιώνα αφού συνδέθηκε ιδεολογικά με την απελευθέρωση της γυναίκας σε ό,τι αφορά την κοινωνική της ζωή. Επίσης, έδωσε ελευθερία στα άκρα, να κινηθούν, να χορέψουν, να οδηγήσουν αυτοκίνητο κι έτσι συνδέθηκε με τον μοντέρνο τρόπο ζωής, στο πλαίσιο του κινήματος του μοντερνισμού και της Νέας Αγοράς.

Τον σάκο θα τον ξανασυναντήσουμε αυτούσιο ως τέτοιο τη δεκαετία του 60. Με διαφορετικές αναλογίες από τη δεκαετία του 20, ο ποδόγυρος είναι αισθητά κοντύτερος και γύρω από τους γοφούς η φόρμα είναι πιο χαλαρή, συνδέεται για μια φορά ακόμη με τη γυναικεία απελευθέρωση και με ριζοσπαστικές κοινωνικές ανακατατάξεις.

Ο λαμπερός κόσμος της μόδας που διατρέχει την κοινωνική ζωή και τις συμπεριφορές των ανθρώπων δεν αφήνει περιθώρια για κοινωνιολογικές και σημειολογικές προσεγγίσεις χρονικά συντονισμένες με τις αλλαγές στη μόδα. Η καλπάζουσα δημιουργικότητα των σχεδιαστών της εποχής εκείνης υποκινημένη από την κοινωνική και καλλιτεχνική έκρηξη σπάει τις συμβάσεις στιλιστικά. Έτσι, για πρώτη φορά στην ιστορία της μόδας το ένδυμα φτάνει πολύ κοντά στην τέχνη.

Μέσα στο πλαίσιο αυτό της σωματικής & κοινωνικής απελευθέρωσης θα εξετασθούν τα διαφορετικά στυλ που ενέπνευσε ο σάκος και στις δύο δεκαετίες

Σημειολογία του στυλ. «Με αφετηρία τη φόρμα»

και θα αναλυθούν τα δομικά στοιχεία τους και το ύφος και οι συμπεριφορές που σκιαγραφούν.

3.1.1. Η φλάπερ

Η flapper ήταν μια νέα, χειραφετημένη γυναίκα που αγκάλιασε τις νέες μόδες και την αστική νοοτροπία της εποχής. Οι γυναίκες τότε έγιναν πιο δυναμικές και ανεξάρτητες, αφού πλέον μπορούσαν και να ψηφίζουν. Πήγαιναν σε jazz κλαμπ τη νύχτα όπου χόρευαν προκλητικά, κάπνιζαν τσιγάρα μέσα από μακριές γυναικείες πίπες, έπιναν αλκοόλ δημοσίως, οδηγούσαν αυτοκίνητα. Εκτός από την ασεβή συμπεριφορά τους, οι flappers έγιναν γνωστές για το στυλ τους, το οποίο σε μεγάλο βαθμό προέκυψε ως αποτέλεσμα της γαλλικής μόδας, ειδικά εκείνων που πρωτοπόρησαν με την Coco Chanel.

εικ.9 Η φλάπερ σύνδεσε το στυλ της με την έξαλλη ζωή του 20, με το χορό τσάρλεστον, με τη μοντέρνα εποχή. Φορούσε αρκετά αξεσουάρ (στο φόρεμα, στο κεφάλι, στους ώμους) και κρατούσε ένα τσιγάρο με μακριά πίπα το οποίο περιέφερε ως αξεσουάρ.

Στην εποχή της η φλάπερ σαφώς συμβολίζει τη μποέμ γυναίκα, την οπαδό της μοντέρνας εποχής. Σήμερα το στυλ αυτό φαντάζει θεατρικό στο σύνολό του, στοιχεία του όμως βλέπουμε να εμφανίζονται κατά καιρούς στις συλλογές των σχεδιαστών. Το πνεύμα της φλάπερ μεταφέρεται στο σήμερα με μια μικρή

Σημειολογία του στυλ. «Με αφετηρία τη φόρμα»

λεπτομέρεια στη διακόσμηση (πέρλες, κρόσια, κοσμήματα πιασμένα στο ρούχο), το φόρεμα σάκος βέβαια ή το βαθύ κλος καπέλο.

Δομικά στοιχεία της φόρμας: ντεκολτέ V, χαμόγελο, ντραπέ στο ντεκολτέ ή στους ώμους, κάθετα κοψίματα από τους γοφούς και πλάγια που δημιουργούν ασύμμετρα γκοντέ.

3.1.2. Το σπορτίφ στυλ του 20

Εικ. 10 Η Coco Chanel, η ίδια που υποστήριξε και ανέπτυξε το στυλ της φλάπερ, δημιούργησε κι ένα πολύ προσωπικό στυλ που έχει συνδεθεί με το όνομα και την προσωπικότητά της. Σήμερα επαναλαμβάνεται συχνά στους δρόμους και στις πασαρέλες ως φόρος τιμής στο αδιαφιλονίκητο ταμπεραμέντο της.

Δομικά στοιχεία: ριγέ μαρινιέρα με χρυσά κουμπιά, χαλαρή γύρω από το σώμα (τη συναντάμε και ως φόρεμα σάκο σε ζέρσευ ύφασμα), παντελόνι rajamas (η μέση είναι οπωσδήποτε ψηλά και έχει πιέτες), οι πολλές σειρές πέρλες, το ναυτικό μπερέ.

Επίσης, τα πλεκτά ταγιέρ με τα γεωμετρικά σχέδια (επιρροή από τη Ρώσικη Πρωτοπορία) και γενικότερα οι γεωμετρίες των υφασμάτων Bauhaus, δημιουργούν ένα ρετρό ελιτίστικο σπορτίβικο λούκ.

3.1.3. Το στυλ couture του 60

Η δεκαετία του 60 είναι ο απόηχος του 50 και της πιο σικ περιόδου που γνώρισε η ιστορία της μόδας. Επιπλέον, με την επικράτηση του πρετ-α-πορτέ αλλάζει η ψυχολογία του καταναλωτικού κοινού απέναντι στη μόδα, αφού αυτή φαίνεται να γίνεται λιγότερο ελιτίστικη. Η νέα γραμμή τραπέζιο που είχε καθιερώσει στα τέλη του 50 ο YSL, θα καθορίσει τα 60s. Πρόκειται για τον νέο σάκο που στη συνέχεια θα κοντύνει, θα στενέψει και θα γίνει το ένδυμα της δεκαετίας.

Το στυλ couture είναι αυτό που θα υποστηρίξουν με πάθος ο YSL, ο Courreges & ο Cardin, αλλά και ο οίκος Chanel κυρίως στο 1^ο μισό της δεκαετίας. Το στυλ καθορίζεται για μια ακόμη φορά από τους ίδιους τους μόδιστρους και όχι από τη νεολαία, ή την τέχνη όπως θα γίνει αργότερα. Πρόκειται για ένα σικ ύφος πιο μοντέρνο, πιο φρέσκο και πιο παιχνιδιάρικο. Εδώ, ο σάκος μάλιστα χωρίζεται σε δύο μέρη, σακάκι και φούστα, που βρίσκονται σε απόλυτη λιτότητα και αυστηρή γεωμετρία.

Το σύνολο συμπληρώνεται από το Πίλμποξ καπέλο και ένα ζευγάρι γάντια. Τα υφάσματα είναι καλής ποιότητας, μάλλινα και μεταξωτά. Τα ρούχα είναι συνήθως μονόχρωμα ή φέρουν διακριτικές διχρωμίες στο τελείωμα του ρούχου ή με τη μορφή colour blocking, μία τάση που ήταν πολύ δυνατή στη διάρκεια της δεκαετίας. Γυναίκες που υποστήριξαν αυτό το στυλ ήταν σίγουρα η Τζάκι Κέννεντυ-Ωνάση και η Όντρεϊ Χέμπουργκ.

Τέλος, οι χρυσές αλυσίδες και το μπουκλέ μάλλινο ύφασμα έχουν σφραγίσει το στυλ couture Chanel του 60.

Εικ. 11 σύνολο φόρεμα-σακάκι του 1960. Η επιρροή της Υψηλής ραπτικής κρατάει ακόμη.

Σημειολογία του στυλ. «Με αφετηρία τη φόρμα»

Εικ. 12 Δημιουργίες του YSL & Courreges αντίστοιχα.

Εικ. 13 Ο σάκος του 60 σε αντίθεση με αυτόν του 20 (που έγινε αντικείμενο πειραματισμού σε ασυμμετρίες και διακόσμηση), θα χρησιμοποιηθεί σαν καμβάς ζωγράφου πάνω στον οποίο θα εκφραστούν οι ποπ καλλιτέχνες της εποχής αλλά και όλη η space αισθητική της δεκαετίας.

ΚΕΦ.3 Το ανδρόγυνο στυλ

Η υιοθέτηση των ανδρικών ενδυματολογικών κωδίκων σταδιακά από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα (υφάσματα σε ψαροκόκκαλο & τουήντ, κοστούμι, αυστηρό ταγιέρ, πουκάμισο με ψηλό λαιμό) οδηγεί στη δημιουργία ενός αυθεντικού ανδρόγυνου στυλ που ενσαρκώθηκε στο πρόσωπο σταρ του Χόλυγουντ όπως η Katherine Hepburn τη δεκαετία του 30.

εικ.14 Η Katherine Hepburn γίνεται σύμβολο της μόδας όταν λανσάρει το φαρδύ υφασμάτινο παντελόνι, το οποίο έως τότε θεωρούνταν αντρικό προνόμιο. Γενικά φορούσε φαρδιά ψηλόμεσα παντελόνια γυρισμένα στον ποδόγυρο, με πιέτες, προτιμούσε τις αντρικές κάλτσες, τα αντρικά παπούτσια, αλλά και αντρικά πουκάμισα ξεκουμπωμένα. Τα σακάκια της είχαν μονή σταυρωτή λαιμόκοψη και βάτες, της άρεσαν επίσης οι καμπαρντίνες και τα tweed υφάσματα, τα χρώματα της ήταν το μπεζ, το λευκό και το μαύρο. Τα κοστούμια έδειχναν υπέροχα, καθώς ήταν ραμμένα πάνω της.

Το ανδρικό ντύσιμο ωστόσο γίνεται δημοφιλές στη γυναικεία γκαρνταρόμπα κατά τη διάρκεια και λίγο μετά το 2^ο παγκόσμιο πόλεμο όταν η ανέχεια του πολέμου αναγκάζει τις περισσότερες γυναίκες να μεταποιούν τα ρούχα των συζύγων που έλειπαν στον πόλεμο. Την εικόνα της ανδρόγυνης σιλουέτας εξάλλου είχε ήδη προετοιμάσει το Χόλυγουντ.

Σημειολογία του στυλ. «Με αφετηρία τη φόρμα»

Η διαφορά είναι ότι ενώ λίγα χρόνια νωρίτερα τα ανδρικά ρούχα στο σώμα της Χέμπουρν και της Γκάρμπο είναι άνετα, το 40 το στυλ γίνεται αρκετά πιο εφαρμοστό, σχεδόν μίζερο σε πολλές περιπτώσεις, κάτω από τις αυστηρές επιταγές του πολέμου. Τα σακάκια φοριούνται πολύ με ίσιες φούστες οι οποίες εγκαταλείπουν τη λοξή κοπή και γίνονται ίσιες και άχαρες μάλλον στα χοντρά υφάσματα που ράβονται. Οι κουφόπιετες δε δίνουν πια την ίδια θηλυκότητα στη φούστα με τα γκοντέ της προηγούμενης δεκαετίας.

1940

By Pauline Weston Thomas at www.fashion-era.com - Copyright 2009

εικ 15. Στο ταγιέρ αυτό του 40 η φούστα είναι στενή και το σακάκι ακολουθεί τη γραμμή της σιλουέτας με τη βοήθεια κάθετων πενσών.

3.2. Η δεκαετία του 80 και η συνέχεια του ανδρόγυνου στυλ.

Χωρίς ποτέ να απαρνηθεί η μόδα το ανδρόγυνο στυλ στην πορεία των επόμενων δεκαετιών, ωστόσο κατά τη δεκαετία του 80 το στυλ αυτό θα γνωρίσει μεγάλη επιτυχία. Η φιλοσοφία της γυναίκας-καριέρας εκτινάσσει το γυναικείο κοστούμι σε ένδυμα – must για όλες τις ώρες. Μεγάλοι σχεδιαστές με κορυφαίο τον Yves Saint Laurent νομιμοποιούν αυτό το στυλ και το κάνουν αδιαφιλονίκητο ένδυμα της δεκαετίας.

Το στυλ αυτό το συναντάμε επιθετικό και σέξυ στο πρόσωπο της Αλέξης της δημοφιλούς τηλεοπτικής σειράς «Δυναστεία». Τονισμένοι ώμοι, στενή μέση, κοψίματα στο μπούστο που του δίνουν μεγαλύτερη έμφαση. Τα υφάσματα που υποστηρίζουν το στυλ αυτό είναι μάλλινα για το Χειμώνα, αλλά και δερμάτινα & βινύλ, ενώ για το καλοκαίρι το λινό έχει τον πρώτο λόγο. Οι σατέν όψεις προσθέτουν έναν αέρα πολυτέλειας.

Στον αντίποδα του βρίσκεται το χαλαρό ανδρόγυνο στυλ των Αμερικανών Donna Karan & Calvin Klein με το φαρδύ παντελόνι με πιέτες και το μακρύ, φαρδύ σακάκι. Εδώ το κοστούμι απομακρύνεται από το σώμα και ανήκει στο στυλ αυτό που ονομάστηκε BCBG³.

---

³ BCBG(=bon chic, bon genre)

Σημειολογία του στυλ. «Με αφετηρία τη φόρμα»

εικ. 17

Με τον Ιταλό σχεδιαστή Τζόρτζιο Αρμάνι το ανδρόγυνο στυλ θα «τυποποιηθεί», θα γίνει συγκεκριμένο, κάπου ενδιάμεσα στο χαλαρό και το στημένο, μάλλον λιτό και σοβαρό, κυρίως μαύρο, συνήθως με κάθετες λεπτές λευκές ρίγες.

εικ. 16 Calvin Klein & ένα στυλ περισσότερο μίνιμαλ & άνετο.

Σημειολογία του στυλ. «Με αφετηρία τη φόρμα»

εικ. 18 Το ανδρόγυνο στυλ επανέρχεται πολύ συχνά στις τάσεις της σεζόν και προσαρμόζεται από διάφορους σχεδιαστές στο στυλ της εποχής του.

εικ.19 Σακάκι που δίνει έμφαση στο μπούστο με ασύμμετρα κοψίματα στο κορσάζ που τονίζουν πολύ τη μέση και το στήθος. Τα γεωμετρικά βολάν προσθέτουν όγκο στους γοφούς.

Βασικοί εκπρόσωποι:

St Laurent, Donna Karan, Calvin Klein, Armani

4ο Κεφ. Αποδόμηση

Η **αποδόμηση** είναι όρος της φιλοσοφίας, της λογοτεχνικής κριτικής, και των κοινωνικών επιστημών, που ήρθε στη δημοσιότητα μέσω της χρήσης του από το φιλόσοφο Ζακ Ντεριντά⁴ κατά τη δεκαετία του '60. Τον Ντεριντά απασχόλησε το νόημα ενός κειμένου, πως αυτό μπορεί να εκφράζει αλληλοσυγκρουόμενες έννοιες, ή ακόμη έννοιες που αντικρούουν δεδομένες αλήθειες. Επιστρέφει ουσιαστικά στο πλατωνικό ερώτημα «Τι εστί» και αποκαλύπτει στοιχεία τα οποία έμεναν έως εκείνη τη στιγμή κρυμμένα κάτω από γενικές παραδοχές και αλήθειες.

Η θεωρία της αποδόμησης ως θεμελιώδης σημειολογική προσέγγιση στο εξής θα εφαρμοστεί σε πολλούς τομείς της τέχνης και βέβαια, στη Μόδα. Σε ό, τι αφορά το ένδυμα, η αποδόμηση έρχεται να καταρρίψει όλες τις βασικές αρχές κατασκευής του ενδύματος και θέτει σοβαρά ερωτήματα που αφορούν ακόμη και σε αυτά τα πρότυπα ομορφιάς που εκπορεύονται από αυτή καθεαυτή τη δομή του ρούχου.

Κατ' αναλογία με τη μεθοδολογία που ακολουθείται στην ανάγνωση του κειμένου, στο Ένδυμα οι έννοιες που τίθενται σε αμφισβήτηση είναι

- **Υποκείμενο - αντικείμενο:** σώμα-ένδυμα και η κατάργηση/ανάδειξη νέων ορίων ανάμεσά τους.
- **Μέσα-έξω:** αυτή η αντίθεση εκφράστηκε στην Αρχιτεκτονική και στο Ένδυμα, αποτέλεσε μία «εύκολη» (οπτικά κατανοητή) διαδικασία από περισσότερες από μία γενιές σχεδιαστών.
- **Παρουσία-απουσία:** μία πιο «υποκειμενική» προσέγγιση του σχεδιαστή σε αυτό που φαίνεται, που δεν υπάρχει, που υπονοείται ή εμφανίζεται σε «λάθος» σημείο.

---

⁴ Ο Ζακ Ντεριντά (γαλλ. *Jacques Derrida*, 15 Ιουλίου 1930 – 8 Οκτωβρίου 2004) ήταν Γάλλος φιλόσοφος γεννημένος στην Αλγερία, γνωστός και ως θεμελιωτής της αποδόμησης. Το ευρύ και λεπτομερές έργο του είχε βαθιά επίδραση στο πεδίο της λογοτεχνικής θεωρίας και στην φιλοσοφία.

Σημειολογία του στυλ. «Με αφετηρία τη φόρμα»

Όπως ακριβώς στη φιλοσοφική και αρχιτεκτονική πρακτική, η αποδόμηση για του Σχεδιαστές Μόδας έμελλε να φέρει σε αμφισβήτηση βασικούς κανόνες κατασκευής και ερμηνείας του Ενδύματος. Η ιεραρχία των πραγμάτων και της εικόνας βρίσκεται κάπου μέσα στη διαδικασία των ελεύθερων συνειρμών του δημιουργού, σε μία μεταφυσική ιεραρχία.

Βασικοί εκπρόσωποι:

Yoshi Yamamoto, Rei Kawakubo (Comme des Garçons), Issey Miyake, Martin Margiela.

4.1. Το ρούχο παραμορφώνει το σώμα (Kawakubo)

Τους μεγάλους όγκους στο ένδυμα τους συναντάμε στην εποχή Μπαρόκ. Οι **μεγάλοι όγκοι** αποτελούν ένα κοινό στοιχείο ανάμεσα στην αρχιτεκτονική και στην ενδυμασία. Στην αρχιτεκτονική ο όγκος βρίσκονταν κυρίως στον τρούλο των ναών καθώς και στο γενικό μέγεθος των αρχιτεκτονικών έργων. Στην ενδυμασία, ο όγκος υπήρχε κυρίως στις φούστες (συγκεκριμένα στο ύψος της μέσης και των γοφών) στα παντελόνια, στα μανίκια, στους γιακάδες καθώς και σε ολόκληρο το σύνολο, όπως και στα μαλλιά. Αξίζει να σημειωθεί ότι τον 17^ο αιώνα, ήταν στην μόδα οι στρουμπουλές γυναίκες. Οπότε ο όγκος ήταν στοιχείο της γενικότερης εμφάνισης των ανθρώπων.

Στον 20^ο αιώνα, ο όγκος στο ένδυμα είναι ο σύμμαχος για την ανάδειξη των καμπυλών στο γυναικείο σώμα, ή για να υποστηρίξει το γυναικείο πρότυπο που προτείνεται κάθε φορά από τους σχεδιαστές της υψηλής ραπτικής: όγκος στα οπίσθια για τη γυναίκα της Belle Epoque, σιλουέτα βαρέλι για τη φιγούρα του Πωλ Πουαρέ, αρχιτεκτονικοί όγκοι στη γυναίκα του Μπαλενσιάγκα και όγκος στο κεφάλι με τις κάσκες στη δεκαετία του 60.

Σε όλες αυτές τις περιπτώσεις, ο όγκος χρησιμοποιήθηκε για την ανάδειξη ενός προτύπου (ακόμη κι αν αυτό ήταν ο εξωγήινος). Ανέδειξε τη γυναικεία σιλουέτα και καθιέρωσε πρότυπα ομορφιάς. Στη δεκαετία του 50 για παράδειγμα υπηρέτησε την κομψότητα. Ποτέ, μέχρι το 80 δεν χρησιμοποιήθηκε ως σχόλιο

Σημειολογία του στυλ. «Με αφετηρία τη φόρμα»

απέναντι στις υπερβολές της Μόδας, εισάγοντας τη διάσταση της ασχήμιας, ως διαμαρτυρία σ' αυτήν την «ιδανική» σιλουέτα.

Η αποδόμηση έρχεται με τη βοήθεια της Kawakubo, να εγκλωβίσει το σώμα μέσα σε ακατανόητους όγκους, με διάθεση να το κρύψει, να τσαλακώσει την τελειότητά του, να κρύψει τις ατέλειές του, ακόμη και να αναδείξει την ασχήμια του.